

УСНИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ЖУРНАЛ "Я ЗНАЮ СИЛУ СЛОВА"

Організація та проведення усного журналу в школах може мати кілька різновидів. Усний журнал має за мету задовольнити допитливість школярів, підтримувати її, зосереджувати увагу на цікавому в літературознавстві, допомогти учням побачити нове в звичному, відчутти чаруючу силу слова, багатогранність тем піднятих і вирішених у художніх творах зарубіжної літератури. Журнал відрізняється від інших заходів позакласної роботи широтою інформаційного рівня, з яким у нав'язливій формі можуть ознайомитися учні різних вікових груп.

Виділяють журнали двох типів: тематичні, якщо вони розкривають одну тему й оглядові, якщо вони висвітлюють найрізноманітніші питання різних тем. Форма проведення такого журналу може включати різноманітні елементи зацікавленості: наглядність (оформлення виставок, літератури, ілюстрації до виступів, оформлення приміщення, де має проходити захід), інсценізація, проведення конкурсних завдань тощо.

Усний журнал має свою назву. Зазвичай його випуск складається з кількох сторінок, або ж бути присвячений розкриттю однієї сторінки.

Номери усного журналу можуть бути пов'язані між собою за змістом. У такому випадку кожний черговий номер доповнює попередній.

Проведення усного журналу вимагає від учителя великих зусиль організаторського характеру: призначити відповідального за сторінку чи розділи сторінки; допомогти учням підібрати потрібний журнал, оформити його в потрібну форму, знайти ілюстрації чи підготувати відповідні роботи учнями, знайти й підготувати ведучих, тобто словесник виступає і режисером і сценаристом, готуючи позакласний захід такої форми.

Успішно усний журнал може функціонувати в школах, де працює внутрішкільне радіо. В такому разі він виходить один-два рази в четверть, в залежності від його структурного планування. Роботу очолює редколегія, до якої входять учні-старшокласники, що займаються у літературних гуртках, клубах, студіях. Один вихід в ефір перегортає одну із сторінок усного журналу, або поєднує матеріалом декілька.

Репрезентуємо матеріали організації усного літературного журналу "Я знаю силу слова". Він може мати такі сторінки:

- "Моє ставлення до письменника" — учні, педагоги, письменники діляться своїми враженнями про твори, написані письменником.

- "Творчість. Доля. Епоха." — пропонується короткий екскурс у біографію та творчу майстерню письменника.

- "Слово поезії" — читаються поетичні твори за певною тематикою та власні твори учнів і учителів.

- "Муза для дітей" — популяризуються твори для письменників про дітей та для дітей.

- "Для кмітливих" — учням пропонуються літературні вікторини, головоломки, кросворди, відповіді на які надсилаються до редакції.

- "Сторінка-смішинка" — у цьому матеріалі увазі школярів пропонуються цікаві факти з біографії письменників, які можуть зацікавити і привернути їх увагу до особистості того чи іншого митця слова.

- "Братові по перу" — для цієї теми підбираються висловлювання про письменників, поетичні рядки, присвячені окремим персоналіям та їх літературним шедеврам.

За кожний випуск, тобто за кожен сторінку відповідає один із членів редколегії, які в свою чергу стараються залучити до роботи якомога більше учнів.

Кореспонденти присилають до редколегії свої статті, повідомлення, власні твори й відгуки, заявки про бажання виступити в програмі.

Щомісячно редколегія проводить по шкільному селектору бесіду "Про що і як писати до нашого журналу".

Інформація, що готується до випуску, може бути розрахована на 1-2 або й усі перерви, в залежності від мети, поставленої до окремої сторінки та від об'єму підготовленого учнями матеріалу.

В обов'язковому порядку до творчої групи усного журналу зараховуються учні, які вміють виразно читати, гарно й правильно декламувати художні тексти.

Прпонуємо вашій увазі перегорнути сторінку "Творчість. Доля. Епоха." У даному варіанті вона присвячується життю й творчості Марини Цвєтаєвої.

Читець.

Горобину

Стинали

Ранками

Горобина

Капала

Бранкою

Кров-Краплини

Рясніють

На скроні

Горобину

Росію

Із корнем.

(пер. В.Богуславської)

Читець.

Красною кистью

Рябина зажглась.

Падали листья.

Я родилась.

Спорили сотни

Колоколов.

День был субботный:

Иоан Богослов.

*Мне и доньне
Хочется грызть
Жакрой рябины
Горькую кисть.*

Ведучий. Так написала про день свого народження Марина Цветаєва — одна з найяскравіших зірок у сузір'ї російських поетів. Горбина назавжди увійшла у складну геральдику її поезії. Червона, мов вогонь і терпко-гірка, проводжаючи осінь і відкриваючи етап зими, вона стала символом долі, непостійної й гіркої, що горіла полум'ям творчості але постійно межувала із зимою забуття.

У Криму, в Коктебелі травневими днями 1913 року Марина створила широко відомий сьогодні твір, що став своєрідним пророцтвом.

Читець.

*Моим стихам, написаным так рано,
Что и не знала я, что я — поэт,
Сорвавшимся, как брызги из фонтана,
Как искры из ракет,
Ворвавшимся, как маленькие черти,
В святилище, где сон и фи́миам,
Моим стихам о юности и смерти,
— Нечитанным стихам! —
Разбросанным в пыли по магазинам
/Где их никто не брал и не берет!/,
Моим стихам, как драгоценным винам,
Настанет свой черед.*

Читець.

*Моїм пісням, написаним так рано,
Що і не знала я, що я — поет,
Що вирвались, як бризки із фонтана,
Як іскри із ракет.
Що увірвались чортиками зрання
В святилище, де сон і фіміам,
Моїм пісням про юність і сконання,
— Нечитаним пісням! —
Розкиданим по різних магазинах
/Де не бере ніхто їх і не брав!/
Моїм пісням, немов коштовним винам,
Прийде своя пора
(пер. М. Борецького)*

Ведучий. Час — великий "випробувач" — і він знає свою роботу. Ще вчора імена поетів, що гриміли славою і розкішною репутацією, поодиноці й групами відбувають у небуття. І в той же самий час, насильно віддалені від читача, замовчвані, опальні, прокляті владою та її слугами співці оволодівають увагою читачів. "І головне — я ж знаю, як мене будуть любити... через сто років", — писала Цветаєва. Так буде, та стече багато води, не тільки води, але й крові, тому що життя Марини Цветаєвої прийшлося на 10-30 роки нашого катастрофічно-жорстокого століття.

Ведучий. Осінь 1910 року 18-річна гімназиска, дочка відомого вченого, професора Московського імперського університету Івана Володимировича Цветаєва, віднесла в приватну типографію збірку власних віршів під назвою "Вечірній альбом". У книгу ввійшли вірші, написані в 15-17 років, деякі ще раніше. Вони отримали високу оцінку відомих поетів — М.Волошина, В.Брюсова. Тепло про книгу відкликнувся М.Гумільов: "Марина Цветаєва внутрішньо своєрідна... Ця книга — закінчив він свою рецензію, — не тільки мила книга, але й книга чудових віршів".

Хоча й здавалися оцінки дещо завищеними, та Цветаєва дуже скоро їх виправдала.

Ведучий. Чому ж книга названа альбомом вечірнім? Поріг юності — це вечір дитинства. А дитинство було прекрасним.

Дитинство та юність поетеси пройшли частково у Москві, а частково за кордоном: в Італії, Швейцарії, Німеччині, Франції. Вона росла і виховувалася під наглядом бонн і гувернанток. У 16 років закінчила гімназію й виїхала до Парижу. У Сорбоні продовжила Завчання за фахом "старофранцузька література".

Домашній світ і побут були пронизані постійним інтересом до мистецтва. °ї мама, Марія Олександрівна, була відомою піаністкою, грою якої захоплювався сам Рубінштейн. Батько був засновником Музея образотворчих мистецтв /сьогодні музей Пушкіна/. І зовсім не дивно, що Марина росла ерудованою й освіченою дитиною.

Ведучий. З дитинства вона жила духом Пушкіна. В юності відкрила для себе Гете й німецьких романтиків, дуже любила та прекрасно знала Державіна, Некрасова, Аксанова. Дуже рано відчула в собі так званий "таємний жар" і назвала його "любов'ю". "Пушкін заразив мене любов'ю. Словом — любов", — писала вона згодом. Усе життя горів у душі Цветаєвої непогасний вогонь любові до дорогих "тіней минулого", до святого "ремесла поетів", до природи, людей, що просто живуть у світі, друзів і подруг.

Ведучий. Як поет і особистість вона розвивалася стрімко, і уже через рік-два які пройшли після перших наївно-юнацьких віршів, була іншою. За ці роки перепробувала різні "маски", голоси й теми; встигла побувати в образі грішниці, куртизанки й циганки — й усі ці "примірки" залашили в її творчості прекрасні й насичені вірші. (Романс М. Таривердієва "У зеркала" на вірші М. Цветаєвої).

Ведучий. Через усе життя, через усі скитання, біди й нещастя вона пронесла любов до своєї батьківщини, до рідного слова, рідної історії. У одному із її віршів

мова йде про братів Тучкових, учасників Бородинської битви, двоє із яких загинули в бою.

(Романс на вірші М.Цветаєвої "Генерали дванадцятого року").

Ведучий. Цей вірш присвячено чоловікові Марини — Сергію Яковичу Ефрону. Заміж Марина Цветаєва вийшла у січні 1912 року. Сімейне життя, в яке вони ввійшли дуже юними /Марині виповнилося —19, Сергію — на рік менше/, спочатку було безхмарним. Та недовго. І перші 5-6 років, у порівнянні з усіма наступними, були по-справжньому щасливими. Спілкування з Ефроном надихало її на творчість. Вона багато писала. Якщо сказати, що Марина кохала чоловіка, значить нічого не сказати: вона його обожнювала.

Читець.

*Писала я на аспидной доске,
И на листочках вееров поблеклых,
И на речном, и на морском песке,
Коньками по льду и кольцом на стеклах. —
И на столах, которым сотни зим...
И, наконец, - чтоб было всем известно!
Что ты любим, любим! Любим! Любим!
Расписывалась — радугой небесной.*

Ведучий. Десь на початку сімейного життя вона сказала: "Тільки при ньому можу жити так, як живу: абсолютно вільно". Він був тим єдиним, хто її зрозумів і, зрозумівши, покохав. Сергія не налякала її складність, протилежність, особливість, несхожість на усіх інших. А взагалі у неї в житті бул багато захоплень, та якось Марина Іванівна сказал: "... всю жизнь напролет пролюбила не тех..." Довірливість і неспроможність своєчасно зрозуміти людину — ось причини частих і гірких розчарувань.

(Романс А.Петрова "Под лаской плюшевого пледа" на вірші М.Цветаєвої).

Ведучий. А чи пам'ятаєте ви один із найвідоміших і найпопулярніших віршів поетеси, так звану пісню до коханого?

Романс на слова М.Цветаєвої "Вчера еще в глаза глядела".

Ведучий. Навряд чи знайдеться людина, яка б не знала цих чудових рядків:

*Мне нравится, что Вы больны не мной,
Мне нравится, что я больна не Вами,
Что никогда тяжелый шар земной
Не поплывет под нашими ногами.*

Хіба не свіжо і зовсім по-сучасному звучать ці рядки, а написані вони були в 1915 році. Їх адресатом був майбутній чоловік сестри — М.Мінц.

Звучить романс М.Таривердієва "Мне нравится" на вірші М.Цветаєвої.

Ведучий. До революції, що сколихнула увесь світ, Цветаєва випустила три книги. Серед багатогаммового різноголосся літературних шкіл і напрямків вона зуміла зберегти свій власний голос. А між тим настав канун революції. Йшла війна і їй не видно було ні кінця, ні краю. Світ корчився у

безчисленних стражданнях, ганьбі, приниженнях. Жалість, туга, біль переповняли серце поетеси:

Бессонниця мене толкнула в путь.

— О, как же ты прекрасен, тусклый Кремль мой! —

Сегодня ночью я целую в грудь —

Всю круглую волнующую землю!..

Ведучий. Трагічно і гірко звучать вірші, створені під враженнями війни. Голос поетеси звучить у захист страждаючої людини. Горе народу — ось що пронизало її душу.

Читець.

Простите меня, мои горы!

Простите меня, мои реки!

Простите меня, мои нивы!

Простите меня мои травы!

Мать крест надевала солдату,

Мать с сыном прощалась навеки...

"Простите меня, мои реки!"

"Простите меня, мои горы!"

Ведучий. У роки революції Цветаєва вдивлялася у нове, у те, що відкривалося без ворожості й роздратування. Усім високим духом своєї душі вона була на боці голодних.

Ведучий. З 1917 року для Марини Цветаєвої настає пора випробувань. Вона мріяла про виключно особисте, чесне життя й хотіла жити ним, та час неутриманно втручався в це життя, а вона і не підозрювала, що історія диктувала "сюжети" її почуттям, її творчості. Існує думка, що політика була для поетеси чужою і вона була для неї зовсім байдужою.

Це справді майже так... Та тільки майже... Звичайно Цветаєва не займалася політикою, та як незвичайна особистість, вона відчувала трагізм революційних подій, не приймаючи жорстокості, насилля та вбивств. Особливо, коли це стосувалася кола людей, з якими вона спілкувалася, тих, хто був для неї близьким, кого вона любила, ким дорожила.

Ведучий. У листопаді 1917 року її чоловік Сергій поїхав на Дон, де формувалися частини Білої армії. Безумовно, Сергій був людиною обдарованою: в чомусь — слабкою, та в чомусь, як силі духу — дуже сильною. Служачи в рядах Білої армії він свято вірив, що врятує Росію. Майже три роки жила Марина в голодній червоній Москві, немаючи жодної вісточки про чоловіка. На її долю випали не тільки нестатки, але й злиденність. На руках zostалися дві дочки: Аріадна — старша й Ірина — трьох років. Прогодуватися було дуже важко: та вона не здавалася. Марина їздила селами, міняла речі на сало й муку, стояла в черзі за пайковими оселедцями, тягала сани з гнилою картоплею. Однак митарства селами завжди закінчувалися не так, як би хотілося. Вона була зовсім невмілою в побуті.

Ведучий. Восени, 1919 року Марина, за порадою друзів, віддала своїх дівчат до підмосковного приюту, щоб врятувати їх від холоду й голоду. Та незабаром була змушена забрати звідти Алю, яка важко захворіла. У лютому 20-го втратила маленьку Іринку, що померла від холоду та туги за рідними.

Читець.

*Две руки, легко опущенные
На младенческую головку!
Были — по одной на каждую —
Две головки мне дарованы.
Но обеими — зажатыми —
Яростными — как могла!
Старшую у тьмы выхватывая -
Младшей не уберегла.
Две руки — ласкать — разглаживать
Нежные головки пышные.
Две руки — и вот одна из них
За ночь оказалась лишняя.
Светлая — на шейке тоненькой —
Одуванчик на стебле!
Мной еще совсем не понято,
Что дитя мое в земле.*

Ведучий. Її вірші й поеми між іншим читати не можна. Поезія Марини Цветаєвої потребує зустрічної роботи, зустрічної думки. Її вірші впізнаються завдяки особливому, неповторному ритмові та інтонації. Поетеса безоглядно ламала інерцію старих, звичних для слуха ритмів. "Я не вірю віршам, які ллються.

Рвуться — так". Її ритміка постійно насторожує. Це як "фізичне серцебиття"...

Ведучий. З 1912 по 1920 рік Марина Цветаєва пише безперервно, та у світ не виходить жодної книги. Тільки декілька випадкових віршів у петербургських "Північних записках". Знали її тільки завзяті любителі поезії. Неварто казати, що для поета це справжня трагедія. Якось відповідаючи кореспонденту, який з гіркотою сказав, що її, Цветаєву, "не пам'ятають" в Росії, вона відповіла: "Ні, голубчику, мене не "не пам'ятають", а просто не знають."

Ведучий. Через деякий час стало відомо, що Сергія хвилею відступу з армією Корнілова віднесло до Чехії. Він став емігрантом. Білий офіцер Сергій Ефрон відтоді пертворився для Марини у мрію, в прекрасного "білого лебедя", героїчного й приреченого. Він не міг повернутися до Росії. Марина робить вирішальний крок: у 1922 році їде до чоловіка, звалює на свої тендітні плечі непомірно важку ношу російської біженки. Так розпочалася її сімнадцятирічна Одісея за кордоном — спочатку в Германії, потім — у Чехії. У Чехії, де вони прожили більше трьох років. Тут у них народився син Георгій.

Ведучий. У Чехії Цветаєвій вдалося видати декілька книг: "Разлука", "Психея", "Ремесло". Це був своєрідний пік, за яким настав різкий спад, але

не в значенні творчості, а у відношенні до видавництва. Доля, що було поступилася, знову замкнула вихід до читача.

Ведучий. І, накінець, Франція... Тут Цветаєва прожила тринадцять з половиною років. Скоро після приїзду, у лютому 1926 року, в одному з парижських клубів відбувся літературний вечір, який приніс їй повний тріумф, успіх, визнання, але і одночасно нелюбов, заздрість дуже впливових людей.

Ведучий. У еміграції Цветаєва не прижилася. Усе частіше її твори відкидалися газетами та журналами. У 1928 році вийшов останній збірник "После Росси", який побачила авторка. Він включав вірші 22-25 років. Але ж Марина писала що найменше ще 15 років.

Ведучий. Убогість, приниження, безправ'я оточили поетесу щільним кільцем. Лише завдячуючи декільком друзям, які допомагали матеріально, вона могла зводити кінці з кінцями. "У Парижі були дні, коли я готувала суп на свою сім'ю з того, що вдавалося підібрати на базарі, - пригадувала Марина Цветаєва. У Сергія заробітки випадкові. Знайти постійну роботу неможливо - Франція захлинається в безробітті."

Разом із розчаруваннями в еміграції приходило розуміння, що її читач там, на рідній землі, що російське слово відклик зможе знайти перш за все в російській душі.

Читець.

Тоска по родине! Давно

Разоблаченная морока!

Мне совершенно все равно —

Мне совершенно одиноко.

Всяк дом мне чужд, всяк храм мне пуст,

И все — равно, и все — едино.

Но если по дороге — куст

Встает, особенно — рябина.

Читець. Листи її знайомим і близьким повні нарікань на самотність і безпросвітні злидні. Та у листах були і вірші... Головним адресатом її віршів у Росії був Пастернак. Його точкою зору, його думкою вона дуже дорожила. Пастернакові Цветаєва присвятила багато своїх рядків.

Читець. "Растояние: версты, мили..."

Ведучий. Вірші, долаючи усі перепони, вибудовані на їхньому шляхові сталінським режимом, текли в Росію. Їх везли знайомі й зовсім незнайомі люди; їх вчили напам'ять і переповідали.

Нарешті у тридцять дев'ятому Марина Іванівна появилася в Москві. Саме тоді, в 40-41-му почалася крутоверть її віршів у столиці. Та це було вузьке коло. Її вірші не друкувалися. Публічних виступів не було. "Тут я не потрібна, там я неможлива," — говорила Марина Цветаєва.

Ведучий. Повернулася до Росії поетеса разом із сином 18 червня 1939 року. Дочка й чоловік двома роками раніше. Поселилися вони в селі Болшево. Та це останнє щастя продовжувалося недовго: у серпні арештували дочку, а в

жовтні — чоловіка. Сім'я Цвєтаєвої-Ефрон повернулася до Росії в жорстокий час. Тих, хто приїздив із-за кордону, чи тих, хто побував у командировці за кордоном, вважали потенційними шпигунами. Марина Іванівна залишилася з сином без квартири, без засобів до існування.

Ведучий. Щоб хоть як-небудь заробити собі на прожиття, вона займалася перекладами. Восени 1940 року Держвидав хотів видати збірник її віршів, та це залишилось лишень мрією.

Ведучий. На початку війни Марина Іванівна разом із сином евакуювалася в складі письменницької організації в Чистопіль, а потім до Елабугу на Камі. Після кількох переїздів вона зупинилась в Чистополі. У цей час вона писала: "... Я поступово втрачаю відчуття реальності: мене — усе менше і менше... Ніхто не бачить, що я рік шукаю очима — гак... Я рік приміряю смерть. Усе спотворене й страшне ... Я не хочу помирати. Я хочу не бути..."

Ведучий. Вона повісилась 31 серпня 1941 року в Елабузі, в сінях убогої сільської хати, де жила з своїм сином.

Читець.

*Знаю, умру на заре! На которой из двух,
Вместе с которой из двух — не решит по заказу!
Ах, если б можно, чтоб давжды мой факел потух!
Чтоб на вечерней заре и на утренней сразу!
Пляшущим шагом прошла по земле! — Неба дочь!
С полным передником роз! Ни ростка не наруша!
Знаю, умру на заре! — Яструбиную ночь
Бог не пошлет по мою лебединую душу!
Нежной рукой отведя нецелованный крест,
В щедрое небо рванусь за последним приветом.
Проресь зари — и ответной улыбки прорез...
— Я в предсмертной икоте останусь поетом!*

Ведучий. Свідощтво про смерть було видано синові 1 вересня. У графі "Рід занять померлої написано — "евакуйована".

Ведучий. Лист сину: "Мурлига! Пробач мені, та далі було б гірше. Я важко хвора, і це уже не я. Люблю тебе до божевілля. Зрозумій: далі я уже не могла жити. Передавай татові й Алі, — якщо побачиш, — що люблю їх до останньої хвилини, й поясни, що я потрапила в кут."

Ведучий. Тут, біля останнього рубікону всі почуття Марини Іванівни досягли абсолюту. Нудьга, глибока самотність; наступаючі морок і зима; трагічні почуття особистої непотрібності; рокове переконання, що нічого не вмієш; параліч волі, страх за сина (через три роки він таки загине на фронті).

Цвєтаєва пішла з життя, коли погасли останні іскорки енергії. Життя задавило її, щільно стиснувши з усіх боків.

Ведучий. Тіло повезли прямо із лікарняного моргу, в простенькій труні, повезли до гори, туди, де темніли сосни. Хто проважав її в останній путь? Хто йшов за труною? Чи не все рівно!... Труна: та крапка, що примирює всяку людську самотність. Це самотність остання... Могила поетеси загубилась.

Ведучий. "Немає в світі винуватих", — сказав Шекспір. Та можливо, той великий, що коли-небудь скаже, що винуваті всі — буде правим не в меншій мірі.

Простежуючи сьогодні життєвий шлях Марини Цветаєвої, читаючи її вірші й прозу, бачиш, скільки випробувань випало на долю цієї інтелігентки. Хочеться допомогти, і не можеш. Їй, мабуть, хотілося в найтяжчі хвилини крикнути: "Що я вам зробила, люди, якщо почуваю себе найнещаснішою із нещасних, найобездоленнішою людиною?"

Низько вклоняємося Вам, Марино Іванівно! Пробачте нас за все! Пробачте наших батьків і дідів!